

Alenka Pipan

SODELOVALNO UČENJE NA PRIMERU UČNE TEME NAČIN ŽIVLJENJA

UVOD

Učna tema Način življenja je primerna za uporabo sodelovalnega učenja, saj so šestošolke in šestošolci že opremljeni s temeljnimi znanji. Učni načrt za predmet družba¹ razkriva, da učenci v 4. razredu spoznajo tako vrste družin kot načine življenja, zato je namen obravnavanja učne snovi nadgraditi predhodno znanje s pomočjo knjižničnega gradiva v knjižnici, dela z učbenikom in poročanja ugotovitev z izdelavo miselnega vzorca. Da bi bila učna ura ponavljanja čim bolj kakovostna in spodbujevalna, se s pomočjo interaktivne table pripravi tabela z nalogo dopolnjevanja.

SODELOVALNO UČENJE

Učni proces soustvarjajo učitelji in učenci, saj se skozenj spletajo najrazličnejše interakcije. Osnovna šola je ključna institucija v razvoju sekundarne socializacije, znotraj katere se oblikujeta otrokovo znanje in njegova osebnost, ki jo v veliki meri zaznamujejo vrstniki.

Opredelitev sodelovalnega učenja ni enovita. Cirila Peklaj strne različne opredelitve v naslednjo definicijo: »Sodelovalno učenje je torej učenje v majhnih skupinah, v katerih zastavimo delo tako, da obstaja pozitivna povezanost med člani skupine, ko skušajo s pomočjo neposredne interakcije pri učenju doseči skupni cilj. Pri tem skupinskem delu pa se ohrani tudi odgovornost vsakega posameznega člana skupine.«²

Sodelovalnega učenja ne moremo enačiti s skupinsko učno obliko. Člani skupine morajo biti v pozitivni soodvisnosti, da se zanimajo tudi za delo preostalih članov skupine. Da bi se izognili pasivnosti posameznih članov, mora biti jasno razvidna posameznikova odgovornost. Heterogenost skupin (npr. glede na interes za predmet) naj bo določena tako, da deluje spodbujevalno na učno šibkejšo učence. V skupinski učni obliki zelo hitro prepoznamo dominantnost posameznikov, zato pri sodelovalnem učenju stremimo k prevzemanju različnih vlog. V ospredju naj bo odgovornost za delo vseh članov, da bi bila naloga čim bolj opravljena. Sovrstniki naj si bodo v oporo in pomoč. Za razliko od doseganja učnih ciljev pri skupinskem delu so pri sodelovalnem učenju pomembni pozitivni odnosi in čim boljši učni rezultat posameznikov. Da bi bilo sodelovanje čim bolj uspešno, moramo učence poučiti o sodelovalnih veščinah (sprejemanje drugačnosti, reševanje konfliktov, komunikacija). Učitelj se pri uporabi sodelovalnega učenja postavi v vlogo opazovalca učne ure in je učencem na razpolago samo za povratne informacije o uspešnosti reševanja nalog. Pomembno je, da učitelj člane sodelovalnih skupin navaja, da svojo pozornost preusmerijo z nalog na celoten proces dela v skupini.

Informacijska družba nudi osnovnošolkam in osnovnošolcem nešteto informacij, ki morajo biti skrbno izbrane, zato je prav, da učence navajamo na ustrezno iskanje in kritično izbiro informacij, ki jih potrebujejo. Med učnim procesom je pomembna skrb pedagoških delavcev za pozitiven spoznavni, emotivni in socialni razvoj posameznikov.

¹ Operativni cilji: učenci/učenke poznajo različne (svoje) družbene vloge in primerna ravnanja v teh vlogah, razumejo smisel povezovanja v družine (ljubezen, varnost, pomoč, sodelovanje idr.), razumejo nekatere spremembe v družinskem življenju (razveze, smrt, novi člani idr.) ... (UN Družba, str. 7).

² Peklaj, Cirila (2001). Sodelovalno učenje ali kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS, str. 8.

UČENJE Z INFORMACIJSKIMI VIRI

Izbirni predmet informacijsko opismenjevanje³ se kot enoletni program izvaja v 9. razredu. V informacijski družbi učenci samostojno pridobivajo različno kakovostne informacije na razne načine, a je nujno, da jih znajo ustrezno izbirati in osmisliti. Da bi kritično izbirali koristne informacije (in jih ločili od slabih), naj učitelj prevzame vlogo mentorja, usmerjevalca pridobivanja znanja.

Odločitev za učenje z informacijskimi viri s pomočjo knjižnice⁴ spodbuja branje in izboljšuje funkcionalno pismenost učencev. Kombinacija sodelovalnega učenja z uporabo informacijskih virov je korak v pravo smer v razvoju vzgojno-izobraževalnega procesa, ko učitelj vse bolj postaja usmerjevalec (mentor) in manj prenašalec znanja. »Cilj informacijskega opismenjevanja je usvojitev informacijskega procesa, za kar je treba uporabiti sposobnost kritičnega mišljenja, kamor sodijo razumevanje, sinteza, analiza, interpretacija, povzetek, vrednotenje, in zajema zavedanje problema, analiziranje informacijske potrebe in oblikovanje vprašanj, določitev lokacije in izbor informacij, sposobnost za konstruktivno mišljenje pri uporabi in komuniciranju. Pri tem je nujna uporaba ustrezne sposobnosti za razumevanje in predstavitev informacij, kot so branje, pisanje, računanje, opazovanje, poslušanje, govor in risanje.«⁵ Več informacij in praks, kako spodbujati samostojno pridobivanje znanja učencev v družbi tretjega tisočletja, vsebuje delo z naslovom Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu.⁶

Bogato založena šolska knjižnica je pogosto neizkoriščen potencial osnovnošolskega izobraževanja, zato je prav, da učitelji posameznih predmetnih področij pri obravnavanju učne snovi povabijo k sodelovanju šolskega knjižničarja, ki učence seznanja, kako poiskati potrebno gradivo s pomočjo kooperativnega online bibliografskega sistema Cobiss.

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE

Nadgraditi frontalno učno obliko z aktivnim poukom in medpredmetnim povezovanjem, je izjemno dobrodošlo v sodobni informacijski družbi, ko nam svetovni splet ponuja informacije z vsega sveta. Težava je, ali so učenci sposobni pridobljene informacije samostojno kritično ovrednotiti in osmisliti. Informacijska pismenost poleg branja, pisanja, govora stremi k cilju, da bi šolarji znali samostojno reševati probleme in uriti svoje kritično mišljenje. To dejstvo lahko s pridom uporabimo znotraj šolskega prostora, zato posodobljeni učni načrt za zgodovino med didaktičnimi priporočili vključuje medpredmetne povezave.⁷ Različne dejavnosti učencev znotraj učne ure kakovostno izboljšajo učne oblike⁸ in navajajo učence na stalno pridobivanje znanja, ki ga začnejo prepoznavati kot koristnega. Z medpredmetnim področjem knjižnična informacijska znanja naj se pri pouku zgodovine stremi h kritičnemu mišljenju in reševanju problemov. O vlogi šolske knjižnice in predmeta zgodovina pri informacijskem opismenjevanju je v strokovni reviji Zgodovina v šoli pisala že mag. Francesca Žumer.⁹

Leta 1998 je prenovljeni kurikulum prinesel kot novost pouk zgodovine v 6. razred devetletne osnovne šole, ki ga nadaljuje tudi posodobljeni učni načrt iz leta 2011. Nove učne teme, ki se doslej še niso poučevale, so učiteljem omogočile večji manevrski prostor za obravnavanje in uporabo različnih učnih strategij. Medpredmetno sodelovanje v učnem načrtu za zgodovino predvideva sodelovanje učitelja zgodovine in šolskega knjižničarja tako v fazah načrtovanja kot pri sami izvedbi načrtovanega pouka. Učenci bodo v medpredmetno načrtovanih urah deležni vsebinskih zgodovinskih in knjižničnih informacijskih znanj ter urili spretnosti, ki sta jih zapisala učitelja obeh predmetnih področij.

SODELOVALNO UČENJE NA PRIMERU UČNE TEME NAČIN ŽIVLJENJA

Običajna skupinska učna oblika ima kar nekaj pomanjkljivosti, saj se lahko kaj hitro pripeti, da učno uspešnejši učenci vzamejo pobudo v svoje roke in so učno manj sposobni učenci odrinjeni. Sodelovalno učenje je posebna oblika skupinskega učenja, ki omogoča doseganje zastavljenega cilja vsem učencem. Vanja Hriberšek izpostavi naslednje prvine

3 Učni načrt za izbirni predmet informacijsko opismenjevanje je dostopen na: http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Informacijsko_opismenjevanje_izbirni.pdf (dostop: 22. 11. 2012).

4 Učni načrt medpredmetnega področja knjižnično informacijsko znanje je dostopen na spletu: http://www.zrss.si/pdf/08071123601_k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf (dostop: 22. 11. 2012).

5 Steinbuch, Majda (2005). Učenje z informacijskimi viri, V: Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu. Zbornik prispevkov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 147.

6 V zbirki Modeli poučevanja in učenja Zavoda RS za šolstvo je leta 2005 izšel priročnik z naslovom Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu. Zbornik prispevkov obravnava, kako dvigniti aktivnost učencev.

7 Za uspešno izvedbo medpredmetnih povezav učni načrt za zgodovino priporoča timsko delo učiteljev posameznih predmetov. Učitelj zgodovine in knjižničar oziroma informatik naj pri načrtovanju skupnih učnih ur stremita k oblikovanju informacijsko pismenega učenca.

8 Frontalna, skupinska, individualna, parna učna oblika.

9 O medpredmetnem povezovanju zgodovine in knjižničnih informacijskih znanjih je že pisala mag. Francesca Žumer, in sicer na primeru tematskega sklopa Kaj naj uči zgodovina in kako spoznavamo preteklost (Žumer, 2003, 41–51).

sodelovalnega učenja (učitelj naj jih upošteva pri načrtovanju): zanimiva učna vsebina, iskanje informacij, aktivno načrtovanje skupinskega dela.¹⁰ S smiselno organizacijo dela spodbujamo posameznike, da bi prispevali k skupnemu cilju po svojih najboljših močeh. Že poznana učna tema iz nižjih razredov da učencem večji zagon za delo. Posamezni člani skupine ponotranjijo skupni cilj, ki je cilj usklajene sodelovalne skupine, in se potrudijo, da bi izdelali skupni projekt čim bolj vestno. Za razliko od frontalne učne oblike sodelovalno učenje sloni na aktivnem delu, učenju učencev in jih spodbuja k vsakodnevemu pridobivanju novega znanja. Prek komunikacijskih spretnosti se razvije pozitiven odnos med učenci, saj se učijo drug od drugega in drug z drugim. Končni cilj sodelovalnega učenja je, da učenec pri učenju doseže največji možni učinek, in hkrati pomaga tudi drugim, da dosežejo čim boljši rezultat glede na svoje sposobnosti. Učno manj uspešnim učencem se tako odpre možnost, da se izkažejo na področju, ki ga bolj obvladajo, in si tako dvignejo samopodobo. Izdelava miselnega vzorca in razlag v povezavi s sodelovalnim učenjem dviga razumljivost (skupna raven razumevanja) in ustvarjalnost učencev. Znotraj sodelovalne skupine se zelo pogosto razvijejo pozitivni socialni odnosi, saj si vsi želijo doseči pričakovani cilj.

Za pripravo učne ure medpredmetnega sodelovanja je potrebno usklajeno timsko delo, v katerem je treba izpostaviti želje, pričakovanja in učne cilje obeh predmetnih področij. Največ težav se po navadi pojavi pri izbiri razpoložljive literature v šolski knjižnici. Priprava učnih listov za delo v knjižnici mora upoštevati zapisane učne cilje obeh predmetnih področij. Učitelja naj časovno načrtujeta izvedbo posameznih didaktičnih etap tako, da bo v ospredju delo učencev. Besedila v posameznih knjižničnih gradivih naj učitelja natančno prebereta, da bosta lahko usmerjala učence in jim ustrezno svetovala glede na pričakovane učne cilje. Ni odveč, da se znotraj učiteljskega zbora povpraša za mnenja in pobude, saj si tako bogati znanje tudi kolektiv učiteljev. Rešene ankete učencev so dragocen vir povratnih informacij za nadaljnje kakovostne izvedbe sodelovalnega učenja ter razvoj novih pobud in povezav različnih medpredmetnih področij za čim bolj inovativen potek učnega procesa. Zanimiva je bila izkušnja osnovne šole, ki je organizirala antični dan. Na temo antike so učitelji vseh predmetnih področij organizirali celodnevne poučne dejavnosti (od olimpijskih iger do priprav antičnega jedilnika). Šolski prostor naj bo tudi v prihodnje čim bolj dinamičen in ustvarjalen, da bodo učenci čim bolj kompetentni v globalni, informacijski družbi 21. stoletja.

PRILOGA 1: PRIMER ANKETE O SODELOVALNEM UČENJU V 6. RAZREDU

ANKETA ZA 6. RAZRED: Sodelovalno učenje na primeru učne teme Način življenja.

1. Ali ti je bilo delo po skupinah všeč ali ne? Zakaj?

---

2. Kaj ti je bilo najbolj in kaj najmanj všeč?

Najbolj všeč:

Ni mi bilo všeč:

---

3. Kaj bi spremenil/-a?

---

4. Ali so bila navodila dovolj jasno podana?

---

¹⁰ Hriberšek, V. (2005). Sodelovalno učenje v praksi. V: V učence usmerjeno poučevanje. Ljubljana: Šola za ravnatelje, 94.

5. Kaj novega si se naučil/-a?

---

1. UČNA URA: Delo v knjižnici

Izbirna širša tema: Način življenja
Učna enota: Družina skozi zgodovino – Obisk knjižnice in delo s knjižničnim gradivom
Didaktični pristopi: <ul style="list-style-type: none">
- učne oblike: frontalna, parna, skupinska, timsko delo;
- avtentični pouk: sodelovalno učenje;
- učne metode: razlaga, pogovor, delo s pisnim gradivom, delo s slikovnim gradivom.
Motivacijska tehnika: uganka
Operativni učni cilji Vsebinski učni cilji za ZGO iz UN so, da učenci/učenke: <ul style="list-style-type: none">
- primerjajo vlogo in pomen družine skozi zgodovino,
- opišejo tipe družine skozi zgodovino,
- primerjajo položaj moških, žensk in otrok skozi zgodovino,
- opišejo značilnosti vzgoje otrok skozi zgodovino,
- primerjajo in opišejo razlike in podobnosti v življenju na podeželju in v mestih skozi zgodovino,
- sklepajo o pomenu pravil za sožitje življenja v skupnosti. Medpredmetni vsebinski učni cilji KIZ in ZGO so, da učenci/učenke znajo: <ul style="list-style-type: none">
- opisati pot knjige od avtorja do bralca,
- naštetih različne vrste knjižničnega gradiva,
- razložiti nastanek družine in obnoviti Homerjev mit o nastanku družine,
- opisati različna bivališča človeka skozi čas,
- naštetih različne oblike (tipe) družin skozi čas,
- pojasniti besedi dimnica in faček,
- primerjati in razložiti razlike med obrtniško in meščansko družino,
- opisati življenje meščanskih otrok,
- pojasniti negativne posledice dela otrok na njihov razvoj,
- opisati dožemanja otroštva skozi čas,
- primerjati način življenja dekleta iz Afrike in fanta iz Mongolije,
- oceniti vpliv poklicne kariere na družinsko življenje,
- opisati rimsko in grško družino ter ju primerjati,
- opisati knjigo in razložiti, v čem se knjiga razlikuje od običajnih knjig. Medpredmetni proceduralni učni cilji so, da učenci/učenke znajo: <ul style="list-style-type: none">
- uporabljati osnovne storitve v knjižnici,
- uporabljati referenčno in poučno gradivo za pridobitev informacij,
- samostojno uporabljati signaturo za iskanje knjižničnega gradiva,
- poiskati iskano gradivo prek online storitve Cobiss,
- razlikovati primarne in sekundarne vire,
- izbrati primerno gradivo za zahtevano temo,
- s pomočjo knjižnega kazala poiskati zahtevano poglavje,
- sodelovati v skupinah,
- reševati naloge na podlagi zapisanih navodil (po korakih). Medpredmetni odnosni učni cilji so, da učenci/učenke znajo: <ul style="list-style-type: none">
- pokazati pozitiven odnos do knjižnice kot informacijskega središča šole,
- razvijati svojo bralno kulturo s pomočjo branja, pisanja in pogovora,
- spoštovati različna mnenja sošolcev,
- pokazati ustrezen način vedenja v knjižnici,
- upoštevati red v knjižnici,
- razviti spoštljiv odnos do gradiva v knjižnici.

Učila: literatura iz knjižnice za reševanje nalog na učnih listih, učni listi z nalogami za posamezno skupino (priloga 2)
Didaktične etape učnega procesa: uvajanje, obravnavanje nove učne snovi, ponavljanje
Didaktična načela: nazornost, aktualizacija, individualizacija, diferenciacija, vzgojnost, aktivnost, življenjskost, problemskost
Medpredmetne povezave: <ul style="list-style-type: none"> - knjižnična informacijska znanja: iskanje gradiva na knjižnih policah, elektronski katalogi za iskanje gradiv, razporeditev knjižnega gradiva po kategorijah, - državljanska in domovinska vzgoja ter etika: različni tipi družin, delo otrok, odnosi med možem in ženo, šolanje otrok, neenakost med spoloma, aktivno zavzemanje žensk za volilno pravico.
Slovarček: <ul style="list-style-type: none"> - signatura: oznaka za nahajališče knjižnične, arhivske enote, - referenčna literatura: priporočena literatura, - digitalna pismenost: usposabljanje za delo z viri, - vzajemni katalog: skupni katalog knjižnic, ki so vključene v sistem Cobiss, - baržun: tkanina s ščetkasto površino na eni strani; zamet je prevleka iz rdečega baržuna, - kodeks Mendoza: azteški kodeks, ki je nastal po španski osvojitvi Mehike, - indoktrinirati: delovati tako, da nekdo sprejme določeno doktrino, - simpozij: gostija, pri kateri se je razpravljalo o čem pomembnejšem.
Viri in literatura <ul style="list-style-type: none"> - http://zivljenjejeucenje.webs.com/ZBIRKA%20ZGODBIC%200%20VREDNOTAH.pdf (dostop: 12. 3. 2011). - Buchanan, S. (2008). Stari Rim. Ljubljana: Mladinska knjiga. - Cvirn, J. et al. (2000). Koraki v času. Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS. - Kerrigan, M. (2008). Kako so živeli. Ljubljana: Mladinska knjiga. - Kindersley, B. (1996). Otroci vsega sveta. Ljubljana: Mladinska knjiga. - Makarovič, M. (1979). Kmečka abeceda. Ljubljana: Mladinska knjiga. - Mihelič, D. (1996). Meščan sem. Iz življenja srednjeveških mest. Ljubljana: Mihelač in Nešović, Založba, d. o. o. - Platt, R. (1998). V začetku ---: skoraj popolna zgodovina tako rekoč vsega. Ljubljana: Slovenska knjiga. - Simonič Mervič, K. (2006). Stari svet. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan. - Zych, B. (2003). Veselošolska zakladnica znanja I. Za kaj se uporablja družina? Ljubljana: Mladinska knjiga. - Žvanut, M., Vodopivec, P. (1995). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Mihelač in Nešović, Založba, d. o. o. - Winston, R. et al. (2007). Velika ilustrirana enciklopedija Človek. Ljubljana: Mladinska knjiga.

PRILOGA 2: NALOGE ZA SODELOVALNO UČENJE V KNJIŽNICI

<p>V VESELOŠOLSKI ZAKLADNICI ZNANJA poišči naslova KAJ JE DRUŽINA in KAKO SE JE ZAČELO ter KAKO NASTANE DRUŽINA. Prebrano predstavi sošolcem.</p> <p>V knjigi V ZAČETKU ... poišči slikovno gradivo na temo bivališča človeka skozi čas. Pripravi se na nastop s krajšim besedilom, ki ga boš zapisal.</p> <p>Kje bi našel knjigi na polici?</p>	<p>Kakšna je bila podoba kmečke družine v času Franceta Prešerna? Pomagaj si z učbenikom VZPON MEŠČANSTVA (poglavje DRUŽINA, OTROŠTVO, ŠOLA v 19. stoletju).</p> <p>V knjigah KMEČKA ABECEDA 1 poišči naslova DIMNICA ter FAČEK in na podlagi besedil ter fotografij ugotovi, kako je živela kmečka družina.</p> <p>Kje bi našel knjigi na polici?</p>
<p>V novem veku se je z razvojem industrijske proizvodnje in širjenjem mest spremenilo družinsko življenje. Oblikovale so se delavske družine. V učbeniku NOVI VEK poišči naslov DELO OTROK in ga predstavi.</p> <p>V veliki ilustrirani enciklopediji ČLOVEK poišči poglavje VSAKDANJE ŽIVLJENJE in razloži, kako vpliva zaposlitev ženske na družinsko življenje.</p> <p>Kje bi našel knjigi na polici?</p>	<p>V učbeniku STARI SVET poišči rimsko in grško družino ter ju na kratko opiši.</p> <p>V čem se razlikujeta?</p> <p>Predstavi celotno knjigo STARI RIM.</p> <p>Bolj natančno opiši rimsko družino.</p> <p>Kje bi našel knjigi na polici?</p>

<p>S pomočjo učbenika VZPON MEŠČANSTVA v poglavju DRUŽINA, OTROŠTVO IN ŠOLA poišči razlike med obrtniško in meščansko družino.</p> <p>V knjigi MEŠČAN SEM poišči poglavje MEŠČANSKA HIŠA IN DRUŽINA V NJEJ ter povzemi, kako so živeli meščanski otroci.</p> <p>Kje bi našel knjigi na polici?</p>	<p>V zbirki Poti do znanja je knjiga KAKO SO ŽIVELI. S pomočjo kazala poišči poglavje OTROŠTVO in ga na kratko predstavi.</p> <p>V knjigi OTROCI VSEGA SVETA poišči dekle z imenom ESTA in fanta z imenom ERDENE. Živita v Afriki oziroma Aziji. Primerjaj njuni življenji in ju na kratko predstavi.</p> <p>Kje bi našel knjigi na polici?</p>
--	---

PRILOGA 3: PRIMER REŠENE NALOGE ZA DELO V KNJIŽNICI KOT SPROTNA PRIPRAVA UČITELJA ZA UČNO URO

V knjigi MEŠČAN SEM poišči poglavje MEŠČANSKA HIŠA IN DRUŽINA V NJEJ ter povzemi, kako so živeli meščanski otroci. Kje bi našel knjigo na polici?

V meščanski hiši iz kamna in lesa je živela meščanska družina s svojo služinčadjo. Gospodar je skrbel za posle in zaslužek, gospodinja pa za gospodinjstvo in vzgojo majhnih otrok. V družini se je rodilo več otrok kot danes, a jih je veliko umrlo. Vzgoja fantov je bila stroga. Zgodaj so se morali navaditi na alkoholne pijače in nenavadne jedi ter se znebiti strahu. Pri šolskem mojstru so se naučili branja, pisanja in računstva. Fantje so pogosto nasledili očetov poklic. Deklice so bile vzgojene za vlogo matere, gospodinje in so se redko šolale. Za telesno odrasle so imeli deklice že pri dvanajstih, fante pa pri štirinajstih letih. Sirote brez staršev so se v teh letih že lahko poročile. O poroki otrok je v družini odločal oče. Kriteriji za zeta oziroma nevesto so bile poslovne vezi. Nič nenavadnega ni bilo, če je bil ženin toliko star kot nevestin oče ali precej mlajši. Dekleta so ob poroki dobila od staršev ženitovanjsko darilo (balo ali doto), ki je bila vaba za snubce (nepremično imetje, hišna oprema, posteljno in namizno perilo, denar). Po poroki je nevesta odšla stanovat k možu.

93/99 (zgodovina); MIHELIČ, Darja; Meščan sem; K / inv. 6598. Str. 17–18.

Novo učno temo naj učenci odkrijejo skozi uganko.¹¹ Učence je treba pripraviti na sodelovalno učenje¹² in jih glede na predhodno postavljeni kriterij razporediti v šest skupin, za katere predvidevamo, da bodo čim bolj uspešne pri reševanju nalog. Učitelj naj seznaní učence o učnih ciljih in jih opozori, da morajo člani znotraj skupine sodelovati, saj bo vsaka skupina pripravila predstavitev svojih ugotovitev po opravljenih nalogah.¹³

Priloga učnih ur terja od učitelja sodelovanje z vodjo šolske knjižnice in pregled gradiva, ki je na razpolago. Če je le možno, se čim bolj oddaljimo od učbenikov, a to glede na založenost knjižnic žal vedno ni mogoče. Vnaprej pripravljene naloge naj bodo čim bolj enakomerne zahtevne, da ne bi posamezne skupine prehitro opravile naloge in povzročale nemira. Vsebinski poudarki za posamezne skupine so: kako nastane družina, kmečka družina, obrtniška in meščanska družina, otroštvo, položaj žensk, rimska in grška družina.

Vodja knjižnice učencem razloži, kako je gradivo v knjižnici razporejeno, in jih seznaní z iskanjem knjižnega gradiva s programom Cobiss. S pomočjo računalnikov skupine poiščejo gradivo, ki ga potrebujejo za reševanje nalog na učnih listih, ki so jih prejeli. Učitelj in vodja knjižnice se morata dopolnjevati in pomagati skupinam, da si pravilno zapišejo signaturo in poiščejo knjižno polico, na kateri je hranjeno iskano gradivo.

Ko je literatura¹⁴ na mizah posameznih skupin, se začne reševanje nalog, pri katerih sta učitelj in vodja knjižnice le usmerjevalca. Učitelja obeh predmetnih področij se morata predhodno dogovoriti, katere učne cilje želita doseči v učni uri, a je veliko boljše, če izdelata skupno učno pripravo v paru in ne individualno.¹⁵ Učencem pomagata, da si čim bolj smiselno porazdelijo delo. Čas reševanja nalog naj bo točno določen. V zaključnem delu učne ure si učenci izmenjajo informacije, kaj je kdo prebral in spoznal. Učenci tako prenašajo znanje na svoje vrstnike in se od njih učijo.

Učenci imajo pogosto težave pri samostojnem zapisovanju odgovorov, saj iskano informacijo preprosto prepišejo iz uporabljenih literature, zato mora učitelj nadzorovati delo v razredu in učencem pomagati izluščiti zahtevane informacije iz poljudnoznanstvenih besedil. Da lahko učitelj deluje čim bolj usmerjevalno, mora zelo pozorno pregledati literaturo in besedila, s katerimi se potem srečajo učenci v razredu.

11 »Lahko sem ožja ali razširjena. Sem varnost in ljubezen. Nudim objem in poljub. Sem ob tebi, ko me potrebuješ, in mislim nate, ko te ni.« Vir: zivljenjeucenje.webs.com/ZBIRKA%20ZGODBIC%20O%20VREDNOTAH.pdf (dostop: 12. 3. 2011).

12 Sodelovalno učenje kot način obravnavanja učne snovi.

13 Delo v knjižnici, delo z učbenikom in izdelava miselnih vzorcev za predstavitev ter nazadnje predstavitev skupin in ponavljanje učne snovi.

14 Buchanan, S. (2008). Stari Rim. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Cvirn, J. et al. (2000). Koraki v času. Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.

Kerrigan, M. (2008). Kako so živeli. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kindersley, B. (1996). Otroci vsega sveta. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Makarovič, M. (1979). Kmečka abeceda. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Mihelič, D. (1996). Meščan sem. Iz življenja srednjeveških mest. Ljubljana: Mihelač in Nešovič, Založba, d. o. o.

Platt, R. (1998). V začetku ---: skoraj popolna zgodovina tako rekoč vsega. Ljubljana: Slovenska knjiga.

Simonič Mervic, K. (2006). Stari svet. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

Zych, B. (2003). Veselošolska zakladnica znanja I. Za kaj se uporablja družina? Ljubljana: Mladinska knjiga.

Žvanut, M., Vodopivec, P. (1995). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Mihelač in Nešovič, Založba, d. o. o.

Winston, R. et al. (2007). Velika ilustrirana enciklopedija Človek. Ljubljana: Mladinska knjiga.

15 Težava se pojavi, če si učitelja želita izpeljati medpredmetno povezovanje in sodelovalno učenje, a se težko dogovorita o uporabnosti in zapisu skupne učne priprave, ki je nepogrešljiva za nemoten potek učne ure.

2. UČNA URA: Delo z učbenikom

Izbirna širša tema: Način življenja
Učna enota: Družina skozi zgodovino – Sodelovalno učenje z učbenikom
Didaktični pristopi: <ul style="list-style-type: none"> - učne oblike: frontalna, skupinska, timsko delo, - učne metode: razlaga, pogovor, delo s pisnim gradivom, delo s slikovnim gradivom, - avtentični pouk: sodelovalno učenje.
Bralne učne strategije: miselni vzorec, ključne besede Motivacijska tehnika: uganka
<p>Operativni učni cilji <i>Vsebinski učni cilji za ZGO iz UN so, da učenci/učenke:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - primerjajo vlogo in pomen družine skozi zgodovino, - opišejo tipe družine skozi zgodovino, - primerjajo položaj moških, žensk in otrok skozi zgodovino, - opišejo značilnosti vzgoje otrok skozi zgodovino, - primerjajo in opišejo razlike in podobnosti v življenju na podeželju in v mestih skozi zgodovino, - sklepajo o pomenu pravil za sožitje življenja v skupnosti. <p><i>Vsebinski cilji za konkretno učno uro so, da zna učenec/učenka:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - naštetih različne tipe, oblike družin, - opisati vlogo in pomen prvih skupnosti, - primerjati življenje družine v mestu in na podeželju v antiki in srednjem veku, - razložiti, kakšne so bile razlike v šolanju in vzgoji glede na spol, - poimenovati družino novega veka, ki je nastala v času prvih tovarn, in jo opisati, - razložiti, kako je bil način življenja družine odvisen od pripadnosti določenemu sloju, - pojasniti, kako se je spreminjala vloga ženske v družini, - naštetih tri pravice, ki so jih terjale feministke, - primerjati otroštvo nekoč in danes, - oceniti pomen zakonske zveze nekoč in danes. <p><i>Proceduralni učni cilji so, da učenci/učenke znajo:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - sodelovati v skupinah, - reševati naloge na podlagi zapisanih navodil (po korakih), - zapisati odgovore na vprašanja v smiselni stavkih, - poiskati informacije v učbeniku in oblikovati odgovore. <p><i>Odnosni učni cilji so, da učenci/učenke znajo:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - spoštovati različna mnenja sošolcev, - pokazati pozitiven odnos do boja za pravice žensk, - si prizadevati za enakopravnost med spoloma, - spoštljivo komunicirati s sošolci v skupini, - načrtovati in soglasno sprejeti potek dela v skupini.
Učila: učbenik (Rode, M., Tawitian, E., 2008, str. 56-64), učni listi z nalogami za posamezno skupino (glej: priloga št. 2), beli listi A3 za posamezno skupino
Didaktične etape učnega procesa: uvajanje, obravnavanje nove učne snovi, ponavljanje
Didaktična načela: nazornost, aktualizacija, individualizacija, diferenciacija, vzgojnost, aktivnost, življenjskost, problemskost
Medpredmetne povezave: državljska in domovinska vzgoja ter etika: različni tipi družin, delo otrok, odnosi med možem in ženo, šolanje otrok, neenakost med spoloma, aktivno zavzemanje žensk za volilno pravico.
Slovarček: <ul style="list-style-type: none"> - dota: v zakon prineseno premoženje, - bala: nevestina oprema, - hlapci in dekle: stalno najeti delavci za delo na kmetiji ali drugje, - feminizem: gibanje žensk za enakopravnost z moškimi.

Viri in literatura

- <http://zivljenjeucenje.webs.com/ZBIRKA%20ZGODBIC%20%20VREDNOTAH.pdf> (dostop: 12. 3. 2011).
- http://books.google.si/books?id=L_K2cEA0mYQC&pg=PA9&lpg=PP1&ots=xVn-8GEUgi&dq=uganka+bala&hl=sl (dostop: 19. 3. 2011).
- Rode, M., Tawitian, E. (2008). Koraki v času. Prvi koraki v preteklost, učbenik za 6. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

V viharnih časih 21. stoletja si sodobna šola prizadeva v učencu razviti potrebo po vseživljenjskem učenju, ki je povezana s ključno kompetenco učenje učenja, da bi učenci znali usmerjati lastno učenje. Branje je pri pridobivanju novih znanj nepogrešljivo, zato je prav, da učence navajamo na iskanje literature, ustrezno izbiro, ocenjevanje in učinkovito uporabo informacij. Uporaba učne metode sodelovalno učenje pri reševanju nalog terja načrt dela znotraj posameznih skupin, da bi bilo delo opravljeno v načrtovanem času. V predhodni učni uri so učenci v paru (ali individualno) našli gradivo na knjižni polici in s pomočjo kazala odlomke, ki so vsebovali informacije za uspešno rešitev naloge. Učitelj in knjižničar sta v razredu samo v vlogi usmerjevalcev znanja, ki z nasveti pripomoreta k doseganju boljših učnih uspehov. Šestošolke in šestošolce je treba motivirati in usmerjati pri uporabi novejših učnih pristopov tudi pri delu z učbenikom.

Da bi učence uspešno navajali na učenje z učbenikom, je smiselno, da v posamezno učno uro med šolskim letom vključimo delo z učbenikom. Ker bi radi v eni učni uri realizirali tako delo z učbenikom kot izdelavo miselnega vzorca, učencem posredujemo strani, kjer bodo našli iskane informacije. Sodelovalno učenje, ki ga vključimo tudi pri delu z učbenikom, učence motivira, saj vsi udeleženci delajo za skupni cilj. Da bi ga dosegli, jim predlagamo, da iz besedila izluščijo bistvo, ki ga zahteva posamezno vprašanje. Stremeti moramo h kakovostni izdelavi zapiskov, ki bo učencem pomagala pri pripravi predstavitev učne snovi. Cilj dveh učnih ur je priprava skupin na predstavitev načinov življenja v posameznih obdobjih tako, da nadomestijo učitelja kot posredovalca znanja. V pripravo je vključeno delo s knjižničnim gradivom, učbenikom in izdelava miselnega vzorca, ki bo pomagal pri predstavitvi rezultatov dela. V delu z naslovom Bralne učne strategije lahko učitelj poišče koristne napotke, kako učence pripeljati do ciljev sodobnega pouka, v katerem so v ospredje postavljeni samoregulativni, kognitivni, metakognitivni in motivacijski dejavniki ključne kompetence učenje učenja.¹⁶ Omenjeni dejavniki grede z roko v roki s sodelovalnim učenjem, kjer so pomembne komunikacijske in organizacijske spretnosti sodelovalnih skupin. Avtorici opredelita »bralne učne strategije kot zavestno izbiro določenih miselnih operacij (korakov) pri branju, ki bralcu v specifični učni situaciji omogočajo samostojno doseganje učnega cilja.«¹⁷ Duffy in Roehler sta jezikovne komunikacijske sposobnosti povezala z bralno pismenostjo. Izpostavila sta tri delne cilje pri pouku: razvijanje pozitivnih stališč učenca do branja, razumevanje procesa branja ter razumevanje vsebine besedila, ki je ključno za uspešno izvedbo načrtovanih učnih ur. Študijske strategije¹⁸ so strategije, ki smo jih zahtevali od učencev pri delu v knjižnici in pri delu z učbenikom, saj smo želeli, da kar se da samostojno poiščejo informacije v besedilu in jih smiselno organizirajo glede na celotno sodelovalno skupino. Uporabljeni sta bili učni strategiji opredeljevanja ključnih besed in miselnega vzorca.

Nova učna ura se lahko začne z učno tehniko uganka: »Ko si majhen, je velika in v naročju te drži. Ko si šolar, budno pazi, da ne uideš nalogi. Ko si velik, vedno manjša, samo dobro ti želi.«¹⁹ Družbena vloga matere se je v zgodovini spreminjala. Motivacijska tehnika je kot nalašč za popestritev dela z učbenikom, ki obravnava različne družine skozi čas ter spreminjanje otroštva in položaja žensk.

Sodelovalne skupine prejmejo učne liste z nalogami.²⁰ Sodelovanje je ključno za uspešno reševanje nalog s pomočjo učbenika. Pri razporeditvi vprašanj je treba upoštevati tako časovna obdobja kot učne teme s pretekle učne ure. Tako učenci poglobijo učno snov in spoznajo, kako se delo z učbenikom razlikuje od dela s pisnim gradivom iz knjižnice. V pomoč so navedene strani v učbeniku, na katerih bodo našli odgovore na vprašanja. Učenci morajo znati organizirati delo tako, da v dvajsetih minutah rešijo naloge s pomočjo učbenika.

¹⁶ Pečjak, S., Gradišar, A. (2012). Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 57–103.

¹⁷ Pečjak, S., Gradišar, A. (2012). Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 48.

¹⁸ Avtorja navajata še predbralne strategije, strategije pred in po branju (Pečjak, 2012, 61).

¹⁹ Vir: <http://zivljenjeucenje.webs.com/ZBIRKA%20ZGODBIC%20%20VREDNOTAH.pdf> (dostop: 12. 3. 2012).

²⁰ Vsebinski poudarki: lovska družina in družinsko življenje v antiki, družina v antiki in srednjem veku, družina novega veka in družina danes, ženske v antiki in srednjem veku, ženske v novem veku, otroštvo skozi čas.

PRILOGA 4: NALOGE ZA SKUPINSKO DELO Z UČBENIKOM

1. DRUŽINA V PREDZGODOVINSKEM ČASU, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE V ANTIKI (U 56)

- Opiši vlogo in pomen prvih skupnosti v prazgodovini.
- Opiši položaj moškega in ženske v prazgodovini.
- Opiši vlogo in pomen družine v času starih Grkov in Rimljanov.
- Primerjaj sklenitev zakonske zveze v antiki z današnjim časom.
- Opiši, kako se je spreminjala vloga ženske v prazgodovini in v antiki.

2. DRUŽINSKO ŽIVLJENJE V ANTIKI, SREDNJEVEŠKA DRUŽINA JE BILA VELIKA (U 56)

- Opiši družino v antiki.
- Opiši vlogo ženske v antiki.
- Opiši družino v srednjem veku.
- Opiši življenje na podeželju in v mestih v antiki in srednjem veku.

3. DRUŽINA NOVEGA VEKA, DRUŽINA DANES (U 57)

- Primerjaj premožno in revno družino v novem veku. Pozoren bodi na družinske in premoženjske (dedne) odnose med moškimi in žensko ter otroki.
- Kako se imenuje družina, ki se je razvila v času prvih tovarn? Opiši jo.
- Ali je danes zakonska zveza za starše nujna? Katere oblike družine so se razvile v današnjem času? Kakšni so odnosi med partnerjema?

4. ŽENSKE V ANTIKI IN SREDNJEM VEKU (U 58)

- Ali so bile ženske v stari Grčiji in Rimu svobodne? Zakaj ja oziroma zakaj ne?
- Kako je morala živeti ženska, da je bila spoštovana?
- Ali so bile ženske v srednjem veku enako cenjene kot moški? Utemelji.
- Kakšna je bila razlika med plemiško in med kmečko hčerjo? Izpostavi glavne razlike v njunem življenju.

5. ŽENSKE V NOVEM VEKU (U 58–59)

- Katere spretnosti ženske so veljale za osnovno izobrazbo? Ali je bila izobrazena ženska cenjena? Ali je bila izbira ženina samostojna odločitev ženske?
- Kakšno je bilo življenje revnejših deklet pred in po poroki?
- Katera dva poklica ženskam prvič omogočita neodvisnost?
- Kako se imenuje boj za pravice žensk v Evropi in Severni Ameriki? Katere pravice so ženske terjale?
- Ali imajo danes vse ženske enake pravice kot moški? Pri odgovoru si pomagaj z učbenikom na strani 59. Zakaj je volilna pravica za ženske tako pomembna?

6. OTROŠTVO V ANTIKI, SREDNJEM IN NOVEM VEKU, DANES (U 61–63)

- Od česa je bilo odvisno otroštvo v antiki? Kakšno je bilo življenje deklic in dečkov pri starih Grkih in Rimljanih? Primerjaj.
- Opiši življenje otrok v kmečki, plemiški družini. Kako dolgo je trajalo otroštvo v kmečki in plemiški družini; katera je glavna razlika med otroštvom v kmečki in plemiški družini?
- Kdaj so začeli zakonsko omejevati in prepovedovati otroško delo? Kako je bilo organizirano osnovno šolanje v 19. stoletju? Katere pozitivne posledice obiskovanja pouka si zasledil na strani 62?
- Primerjaj položaj otroka v nerazvitem in razvitem svetu.

Drugi del učne ure namenimo izdelavi miselnega vzorca in pripravi na predstavitev. Učitelj pripravi liste formata A3, da bo besedilo dobro vidno. Učence se lahko spodbudi, da v knjižnici prek spleta poiščejo ustrezno slikovno gradivo za predstavitev. Pri predstavitvi sodelovalnega dela morajo sodelovati vsi člani. Miselni vzorec s ključnimi besedami naj bo le v pomoč pri poročanju. Učiteljeva naloga je spodbujati učence in svetovati, kako lahko svoje naloge izboljšajo. Pri izdelavi miselnega vzorca pride do pozitivne interakcije med vrstniki, saj vsi sodelujejo pri izdelavi, dopolnjevanju miselnega vzorca.²¹

Zaključni del učne ure se lahko nameni branju spominov na otroštvo naših dedkov in babic, ki jih učitelj poišče v knjižnici ali pridobi na terenu z intervjuji.²²

3. UČNA URA: Predstavitev dela sodelovalnih skupin in ponavljanje

Izbirna širša tema: Način življenja

Učna enota: Družina skozi zgodovino – Poročanje in zapis učne snovi

Didaktični pristopi:

- učne oblike: frontalna, skupinska in individualna, timsko delo,
- učne metode: razlaga, pogovor, metoda besedne in slikovne demonstracije ter pisno – grafičnih izdelkov,
- avtentični pouk: sodelovalno učenje.

Bralne učne strategije: miselni vzorec, tabela za zapis povzetka učne snovi

²¹ Izdelava miselnega vzorca učence spodbudi k likovnemu ustvarjanju ali pa odkrijejo nov način učenja za doseganje boljših rezultatov pri preverjanju znanja.

²² Smiselno je, da učitelj navduši svoje učence za raziskovalno delo tudi z lastnim zgledom (posnetek ali zapis intervjuja o spominih na otroštvo).

Operativni učni cilji

Vsebinski učni cilji za ZGO iz UN so, da učenci/učenke:

- primerjajo vlogo in pomen družine skozi zgodovino,
- opišejo tipe družine skozi zgodovino,
- primerjajo položaj moških, žensk in otrok skozi zgodovino,
- opišejo značilnosti vzgoje otrok skozi zgodovino,
- primerjajo in opišejo razlike in podobnosti v življenju na podeželju in v mestih skozi zgodovino,
- sklepajo o pomenu pravil za sožitje življenja v skupnosti.

Vsebinski cilji za konkretno učno uro so, da zna učenec/učenka:

- naštetih različne oblike družin,
- opisati vlogo in pomen prvih skupnosti,
- primerjati življenje družine v mestu in na podeželju v antiki in srednjem veku,
- razložiti, kakšne so bile razlike v šolanju in vzgoji glede na spol,
- poimenovati družino novega veka, ki je nastala v času prvih tovarn, in jo opisati,
- razložiti, kako je bil način življenja družine odvisen od pripadnosti določenemu sloju,
- pojasniti, kako se je spreminjala vloga ženske v družini,
- naštetih tri pravice, ki so jih terjale feministke,
- primerjati otroštvo nekoč in danes,
- oceniti pomen zakonske zveze nekoč in danes.

Proceduralni učni cilji so, da učenci/učenke znajo:

- sodelovati v skupinah,
- nastopati pred razredom,
- uporabljati miselni vzorec,
- odgovarjati na vprašanja učitelja in izpolnjevati tabelo za zapis učne snovi.

Odnosni učni cilji so, da učenci/učenke znajo:

- spoštovati različna mnenja sošolcev,
- med predstavitvijo komunicirati z razredom,
- pokazati pozitiven odnos do boja za pravice žensk,
- spoštljivo komunicirati s sošolci v skupini,
- spoštovati različna mnenja.

Učna sredstva: beli listi A3 z miselnimi vzorci, učni listi za zapis učne snovi (priloga 5), listi z anketami, pisna prosojnica, tabla, magneti, grafoskop in projekcijsko platno

Didaktične etape učnega procesa: uvajanje, obravnavanje nove učne snovi, ponavljanje

Didaktična načela: nazornost, postopnost, aktualizacija, individualizacija, vzgojnost, aktivnost, življenjskost, problemskost

Medpredmetne povezave:

- državljanska in domovinska vzgoja ter etika: različni tipi družin, odnosi med možem in ženo, otroštvo, neenakost med spoloma, aktivno zavzemanje žensk za enakopravnost (feminizem).

Slovarček:

- mit: bajka, s katero si je človeška družba poskušala razložiti nastanek sveta, naravne pojave in dogodke, na katere ljudje niso mogli vplivati (dolenjska bajka Volkodlak),
- patriarhalna družina: družinski oče ima glavno besedo v družini,
- dota: v zakon prineseno premoženje,
- bala: nevestina oprema,
- volilna pravica: pravica, da se polnoletni državljani demokratične države udeleži volitev in samostojno glasuje,
- feminizem: gibanje žensk za enakopravnost z moškimi.

Viri in literatura

- <http://www.devletka.net/> (dostop: 27. 3. 2011).
- http://www.pesem.si/article.php?blog_id=22201(dostop: 27. 3. 2011).
- Rode, M., Tawitian, E. (2008). Koraki v času –Prvi koraki v preteklost, učbenik za 6. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

Kratek uvod v predstavitev dela sodelovalnih skupin naj z metodo besedne demonstracije²³ deluje motivacijsko in pomirjevalno. Na predstavitev učne teme Način življenja je smiselno povabiti še vodjo šolske knjižnice. Namen predstavitev

²³ Vir pesmi z naslovom Družina: http://www.pesem.si/article.php?blog_id=22201 (dostop: 27. 3. 2012).

je, da se šestošolci učijo drug od drugega, da učenci prevzamejo vlogo učitelja kot razlagalca učne snovi. Učenci naj bodo predhodno seznanjeni s časovno omejitvijo predstavitve.

Predstavitve dela naj bo natančno opazovana, da lahko učenci dobijo povratne informacije, kaj jim je dobro uspelo in pri čem bi se lahko bolj potrudili. Vodja knjižnice je pozoren na predstavitev dela v knjižnici, učitelj pa na predstavitev dela z učbenikom. Pri predstavitvah pogosto pozitivno izstopajo tudi učno šibkejši, saj opozorijo na svojo ustvarjalnost z oblikovanjem miselnega vzorca ali ilustracijami. Prav je, da učenci nastopajo le s pomočjo miselnega vzorca in tako urijo svoje možganske celice in morebiti spoznajo, kako spreten mora biti učitelj, da celotno učno uro motivira celoten, raznolik razred za delo brez branja vnaprej pripravljenega besedila.

Nastopi učencev se v praksi po navadi izkažejo kot dobra vaja nastopanja, besedne demonstracije in iskanja bistva stvari, kar jim bo v pomoč pri nadaljnjem izobraževanju. Na podlagi nalog s pisnim gradivom se učenci naučijo iskati informacije v literaturi in učbeniku, ki predstavlja prilagojen zapis učne snovi za posamezno razredno stopnjo.

Ponavljjanje učne snovi pokaže, da se učenci veliko naučijo z vpeljavo sodelovalnega učenja v učni proces, saj je posamezna sodelovalna skupina izstopala pri tistem vsebinskem poudarku, s katerim se je ukvarjala. Tako je zopet nastala situacija, ko so se vrstniki učili drug od drugega, kar je namen sodelovalnega učenja. S pomočjo interaktivne table lahko učenci samostojno dopolnjujejo tabelo za ponavljanje. Učne liste za ponavljanje izpolnijo med ponavljanjem in prilepijo v zvezke. Učence pogosto že med delom v knjižnici skrbi, kako bodo vsi zapisali učno snov, zato učni list za ponavljanje služi tako zapisu učne snovi kot njenemu utrjevanju. Učitelj naj nalogo ponavljanja izdela tako, da učenec na učnem listu najde vse, kar potrebuje za uspešno preverjanje in ocenjevanje znanja.

PRILOGA 5: UČNI LIST ZA PONAVLJANJE S KLJUČNIMI BESEDAMI

NAČINI ŽIVLJENJA (U 56-64)

ZG. OBDOBJA	DRUŽINA	OČE	MAMA	OTROCI
PRAZGODOVINA	LOVSKA DRUŽINA (selitve) PRVE DRUŽINSKE SKUPNOSTI (stalna naselitev)			
STARI VEK	EGIPČANSKA GRŠKA RIMSKA PATRIARHALNA			
SREDNJI VEK	KMEČKA več generacij živi skupaj PLEMIŠKA MEŠČANSKA			
NOVI VEK	DELAVSKA			
MOJA DRUŽINA				

PRILOGA 6: UČNI LIST ZA PONAVLJANJE Z REŠITVAMI S KLJUČNIMI BESEDAMI

NAČINI ŽIVLJENJA (U 56-64)

ZG. OBDOBJA	DRUŽINA	OČE	MAMA	OTROCI
PRAZGODOVINA	LOVSKA DRUŽINA (selitve)	lov	nabiralništvo, skrb za otroke	lažja dela
	PRVE DRUŽINSKE SKUPNOSTI (stalna naselitev)	poljedelstvo, živinoreja	skrb za dom, pomaga možu pri delu	lažja dela
STARI VEK	EGIPČANSKA	imel več žena	precej enakopravne	veliko otrok: navajali na delo, bogati dečki- šolanje
	GRŠKA	odloča o vsem	podrejena možu	razlika v vzgoji: - dečki za šport, politiko, glasbo - deklice za dom
	RIMSKA PATRIARHALNA	družinski oče: oblast v družini	podrejena možu	vzgajali starši, pedagogi, osnovna šola (bogati: študij)
SREDNJI VEK	KMEČKA več generacij živi skupaj	težja dela: košnja, oranje, sečnja lesa	lažja dela (žetev, okopavanje), gospodinjstva dela, vzgoja otrok	delo na polju doma in na bogatih kmetijah
	PLEMIŠKA	plemič: gospodar gradu	plemiške žene: gospodinjstvo, vzgoja otrok	- dečki: bojne in lovske veščine, igranje na inštrumente - deklice: ročno delo, ples
	MEŠČANSKA	služi denar, ima velik ugled	gospodinja, vzgoja otrok	- dečki: obiskovali učitelja - deklice: gospodinjstva opravila
NOVI VEK	DELAVSKA	zaposlen v tovarni	zaposlena, slabše plačana	delo otrok
MOJA DRUŽINA				

UČENCI ANONIMNO OCENIJO USPEŠNOST IZVEDENIH UČNIH UR

Učenke in učenci so kritični opazovalci in ocenjevalci pedagoškega procesa, zato je koristno upoštevati njihova mnenja in pobude. Vpeljava sodelovalnega učenja je zanimiva učna izkušnja, zato je prav, da se seznanimo tudi z oceno, mislimi in idejami šestošolcev, ki so sodelovali pri učnih urah. Anketo je anonimno izpolnilo 48 učenk in učencev.

Tabela 1: Ali ti je bilo delo v skupinah všeč?

Všeč mi je	Ni mi všeč	Drugo
Zabavno (delo); raznoliko delo v skupinah; naučili veliko novega; drug drugemu v pomoč; skušali smo razumeti drug drugega; način dela; čas je hitreje tekel; lažje delo; razdelili smo si delo; skupinsko delo nas je zblížalo.	Pripraviti govorni nastop; nekateri člani skupine se niso dovolj trudili; ne morem delati v skupini; nismo se razumeli; sošolka ni resno delala; delo v knjižnici.	Še kar všeč.
39	7	2

Tabela 2: Kaj ti je bilo najbolj in kaj najmanj všeč?

Najbolj všeč	Ni mi bilo všeč	Drugo
Izdelava miselnega vzorca; lepljenje slik; zabavali ob delu; besedila za nastop se ni bilo treba naučiti na pamet; skupinsko delo; medsebojno razumevanje; knjiga; vse, kar smo delali; timsko delo; dobre teme; pisanje o antiki; zabava; da smo si razdelili delo; spoznavanje zgodovine na zanimiv način; ocenjevanje; druženje in zabava pri delu; iskanje podatkov po knjigah.	Govorni nastop; sestava skupin (upoštevati želje); premalo časa; učenje (za nastop); skupina me je premalo upoštevala; dva fanta v naši skupini nista skoraj nič delala; veliko je bilo treba razmišljati; da je učiteljica ocenila delo; da ni bilo veliko besedila, imeli smo najtežjo nalogo; premalo časa za izdelavo miselnega vzorca; delo doma; večji list za izdelavo miselnega vzorca; povzemati besedila.	Nič – nič.
41	25	3

Tabela 3: Kaj bi spremenil/-a?

Predlogi	Nič	Ne vem
Brez govornega nastopa – predstavitev; več časa; drugačna sestava skupin; da bi vsi sošolci enako veliko delali; da ne bi bili razdeljeni v skupine; ukinitil bi ta način dela; lažje naloge; več posvetovanja; učno snov naj si zapišemo po nareku učitelja; večji list za miselni vzorec in več medsebojnega sodelovanja.		
20	28	

Tabela 4: Ali so bila navodila podana dovolj jasno?

Da	Ne	Delno	Drugo
38	3	6	1

Tabela 5: Kaj novega si se naučil/-a?

Nič	Veliko (novega)	Primeri
4	44	Kako nastane družina; mit o nastanku moškega in ženske; različne oblike družin skozi čas; družine in otroci z drugačnim načinom življenja od našega; delo majhnih otrok; življenje Grkov in Rimljanov; položaj žensk; vzgoja otrok; naučil sem se tisto, kar sem sam hotel; življenje otrok včasih; različni tipi družin; veliko sem se naučila pri pripravi teksta in iz govornih nastopov; spoznal sem različna bivališča in lovsko družino; naučil sem se veliko stvari, ki mi bodo pomagale pri pouku.

Rezultati ankete naj nas spodbujajo k pogostejši uporabi sodelovalnega učenja in zavedanju, da je knjižnica nepogrešljivo okolje za kakovostno in celovito izvedbo vzgojno-

-izobraževalnega procesa. Sodelovalno učenje kot didaktično metodo pogojujejo naslednji pogoji: fleksibilen urnik, blokure in primeren prostor za delo.

SKLEP

Že pred četrto stoletja je Tomo Martelanc opozarjal, da se morajo knjižnice odlepiti od izključne vloge posredovališča lepe knjige, pa tudi pomočnika pri vzgojno-izobraževalnem procesu in se pretvoriti v informatorja ter posrednika znanja in védenja. Sodelovanje knjižnice v učnem procesu, uporaba knjižničnega gradiva ter vpeljava sodelovalnega učenja v slovenske šole bi lahko v 21. stoletju postala stalna in učinkovita pedagoška praksa.

LITERATURA

- Budnar, M. et al. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Družba [Elektronski vir]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Način dostopa: http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_druzba_OS.pdf (dostop: 18. 11. 2012).
- Hriberšek, V. (2005). Sodelovalno učenje v praksi. V: V učence usmerjeno poučevanje (ur. Justina Erčulj). Ljubljana: Šola za ravnateljce, str. 93–108.
- Kunaver, V. et al. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina [Elektronski vir]. Način dostopa: http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (dostop: 18. 11. 2012).
- Martelanc, T. (1987). Knjižnice in znanje. V: Vloga knjižnic pri posredovanju znanja, strokovno posvetovanje in skupščina (ur. Stanislav Bahor). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, str. 1–14.
- Pečjak, S., Gradišar, A. (2012). Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Pekljaj, C. (2001). Sodelovalno učenje ali kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS.
- Povše, B. et al. (1987): Šolska knjižnica in pouk. V: Vloga knjižnic pri posredovanju znanja, strokovno posvetovanje in skupščina (ur. Stanislav Bahor). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, str. 1–10.
- Rode, M., Tawitian, E. (2009). Koraki v času. Prvi koraki v preteklost: zgodovina za 6. razred devetletke. Ljubljana: DZS, str. 56–64.
- Steinbuch, M. (2005). Učenje z informacijskimi viri. V: Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu. Zbornik prispevkov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Židan, A. (2002). Slovenski izobraževalni nacionalni interesi in EU. V: Teorija in praksa. Letnik 39/6. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani, str. 1048–1058.
- Žumer, F., Tawitian, E. (2003). Kaj uči zgodovina in kako spoznavamo preteklost. V: Zgodovina v šoli. Letnik XII/3–4. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 41–51.

POVZETEK

Temeljna cilja osnovne šole 21. stoletja sta vseživljenjsko učenje in informacijska pismenost, da bi mladi v Sloveniji postali kompetentni državljani Evropske unije. Židan piše, da je Evropa oblikovala štiri temeljne edukativne stebre, zakaj je izobraževanje nujno v razvoju posameznika, in sicer da bi vedeli, da bi znali kakovostno delati, da bi znali kakovostno živeti, da bi znali sobivati z drugimi.

Sodobna osnovna šola s posodobljenim kurikulumom za zgodovino stremi k uporabi modernih učnih oblik in metod ter medpredmetnemu povezovanju, da bi bila aktivna vloga učenca v razredu pogostejša. Sodelovalno učenje, povezano z delom v šolski knjižnici, je dober poskus, kako povezati učeče se in pedagoške delavce v ustvarjalni tim. Učiti se drug od drugega in nadgrajevati svoje znanje in osebnostni razvoj iz dneva v dan, naj postane profesionalni izziv.